

Социалисттер чарыш — ажил-чочуу жый-жылды кеңдөрү өткөзгөчү күш. Барын-Хем-ж районун «Барык» совхоз-дирекциясы, парткому, депутаттарынын көзү-өңү менен кукумо болган. Социалисттер комитети жолжур, санжылар, механизатор-ортузунга Совет Тыванын чыныгы уктуктор чарыш-дизайнтер организастар то-торга ажилданын кылып-кел-тинген түнөйлөндө, эртен-кыл-агы чынында база бо-лукчө чөдө айларнда элүн-социалисттер болган.

Зовот чартык чада күүрүтөт, сүт, дүк садырамын
Анын аягы күткөстөн болгаш
Айда баяз жолуадышкан
К болгаш, Аксы-Барлык сал-
аңа анык зоотехник
Күжүгүтүн чурттуу
Айыкка жыйырма, 100
Айыкка оолаштыр 93 куралына,
Бүрүтүндөсө 1,7 кг дүк-
кыргын, күрүгө дүжүз-
м, районуу хойку бригада-
лары арасында социалист-
тик чарыкка тийгелек болгон.
Бийикжит-Хая салбырына
буларга райкомунун бирор ке-
сиптүү Е. Моитугунун эгелек-
челери сүт-барзан ферма-
сындагы чарыктык брига-
дасын бөлүшкөн. Ооруу-
дасарына кичи бүрүтүнө
көрсөтмөлүгү кылдыр, чога-
дыр чыгуу-биле аймакда кыл-
ды. Чарыктын түнөсүнө ай,

кушат үндүрөс. Тилкелерде морфалык база материалды дөткөмө чөйрөсү, чарыштын түпкүлүн район солунуга, түс чөйрөнү радио дамчылатпаймы, хана парилдэрини чымдыра багай өс организадаттыгын. Чжэз, эркен чылдын түнөйлө-биле он ийн ажилын УАЧД-же, ийн кжи Моос Арат Республикаже баар хазыра пүтүскө-биле шаянаткан. План күтүсдөйлөмдөн аңгыда, килгил ажилдын шымарын, куш-ажылдын саягыта-туруму социалистг чарыштын база бир кол негеделерин килдир көрүт турар бил. Оон түнөйлөмдө чарыштын ажилдымдар адыр продукттарын шымары эдөө ажжжээ. Күрөңө джуганга ээтин, сүтүн, дүктүн, агмы үедө белеткен алгынмыс мал чөмөсүнүн шымары база багай өсөс.

Көдөз ажил-аткыда бала бир чутуга кампаныя—мал чечкенин белеткели чыруу турар. Агаар-боюдунун таварыма чок байдалындын чек-честур белеткели орынтал эгелээр. Ынчангаш ажалчы чонуну куужу бо чутуга ажалчы мөөнээр, олардын ортузунга социализмдин чарымты азынгат организа-циялар. Механизаторларын, хову бригадаларын ортузунга чарымтын негелелерин типорфагиялар парлаткш, брига-дала төптөрине аскалман бис. Амгы уеде совхозта 3 механиз-матор, аскалман аскалман турар а-чла төртөгүнүн азын келүүдээр чурттаар оран-сава, ясли-ча-дил-биле багай эвес канда-тынган болгаш ажалчындарын ажалдан уер-кьер чору азынжыжш. Эрткен айларда ажалчынын үнгөн, олардын а-дызы профэвредил комитет-нин чөпшөрлөд-биле үнгөн Чартык чылда совхозтан 4-кыя ажал шагы үсөн, олар-нын шүтүүзү күш-ажылчы коллективтерин хуралдын сайгартан болган 28 кижини жинаал аскалмалар казала-

артканинарын бажыг оочурун сонгаарлаадын, ээлчегдэг шөлээсн казып, чогуур хем чеглерни көргүсөк.

Совхозта социалистг чарышты организмизаа турарын да чечпесте база бар. Ажыл агыйнын чамдык тускай эртемнигерин чарышты организмизаадыр чутле профивалде комитетинин херээ дээр хөөнүг болуп турары канчап-дас таарышпас. Комсомол комитетиде аныктайт коллективтерин тургузар, оларнын ортузунга чарышты дээштинг организмизаа талазы-биле четес ажылдап турар. «Совет Тыянына 40 чыл оюнга —шалышчы 40 неделя» деп кыгыргыгыг социалистг чарыш бистин совхозу-вуста багай эвс чоруп турарын, чычазда-аа Хөнделен, Бижиктинг-Хая салбыралында оон тутуниин неделя салында учу-дубейин турар. Бо коллективтерин учуртукчулары, профивалде комитеттерин чон ортузунга социалистг чарышты чогадыкчы эзу-биле организмизаа, эвээш чаргындаа учурун тургаш, эки шынарлыг хей продукцияны бугудер дээш тодаргай хемчеглерин алып учурду.

Н. САПЫЯК,
Барыын-Хемчик районнун
«Барлык» совхозунда проф-
эвилел комитетинин даргазы.

Кызылдам «Рембигтеп» ка-
таггыжышының коллекти-
ви бригада керези-биле айма-
даа-ла ийн чим чедер берген.
Оо аргаже нехтер колдууна
шылצה. Ам бригадалар план-
даа-ла ийн чим чедер берген.
Кимнннннннннннннннннннн
кимннннннннннннннннннн
адалды дээш ажилдап турар.

Бригадаларда прогудулар,
ажалды шынйры багай кы-
лар чорук оксуктуу-биле эвэр-
жээн.

Моон чыжыгаше шак сепээр
нехте Владимир Черепанов
ууштап, бригаданы аала-
лар Оо коллектив аркын
ийн аймам бугуругаше ала-
лар.

110 хуу күсеткен. Ажылчын-
нар буттунчыл далаарын
100—200 хуу боттандырмн ая-
гав.

ЧУРУКТА. В. Черепанов бо-
дунуу өөреникчи Александр
Кудрявцев-биле алектонуну
наар шак сепээр.

М. СУНДАЙНОВ Фотолар

ТЫВАНЫҢ КӨДЭЭ АЖЫЛ-АГЫЙЫ: ЧЕДИИШКИННЕР, ПЕРСПЕКТИВАЛАР

заванын, чыгышын, сарыктын болгаш тевини баш сапмыскен. 1983 чылда оң мурундунда чыдарга бодалар, кой тазарын, картофселги, болгаш погананы чып алган. Малдын баш сапынга чигелген сапаларга, мал чемнерини бүтү хевирлерин белеткээринин хемчээли улгаткан.

ССРЭ-нин составында Тыванын кирер мурунунда араттарын аял-гытайлыгында болгаш уугу эвес коллективтер каттыжышкынында эвеш продуктулук мал-матан коюлат турган. Чижээ, инектин даярг деңизин 300—320 килограмм, шарыин болгаш бутанын — 370—400 килограмм, төртүтүнген бызанын — 16—20 килограмм турган. Тус черини инектерин чылда ортуума-беле 450—500 килограмм сүтү саап ат турган. Холууп продуктулук чорун бола-ла чавыс турган. Бир бойдан ортуума-беле 0,8—1,5 килограмм дүктү кырып ат турган.

6—7 аялгы 1600 хире иртенгештерин семиртилгес турган. Ол шөлүгөшкө үш хуш жуу—меканатор аялдан турган. 62 хун семиртур аял калкыре, баш бүрүзү деңизин 17 килограмм улган мал болгаш ортуума-беле килограмм болган. Аял-агылар аразынин бугурулуш кылдыр сенаттыгы турар «Холонжонин чалбыжы» сокум 10 мул баш кой семирт азыраар шөлүгөштин.

Аял-агы болза-ла багай элдер кезгузүлгери чедип ап турган «Суккал» болгаш «Тыва» союзлаштыры болзазынла малын чыгыр бола малдын чаш турган продукт эстүер болгаш азыраар каттыжышкыны аразынин каттыжышкыны рин тургускан «Революцион чалбыжы» совхоз кой азыраар каттыжышкыны мийрер азыраар, ССКП-нин XXV съездин аттыг сокум тогуу кой «Шивалги» совхоз дунгун хунажылар азыраар аял-агы аразынин бугурулуш кылдыр турган.

Тыванын көздө ажил-айгынын социалисттик жөңжүлдөйүн чыгардылар тус черин малчын уксазын экижадыл, ону чөмөргөсүн болгаш эжыарнын байдалдары эки-жарын. Бо бүгүчүн түнелинде малдын продуктутт чорун каскучу-биле бөлүн.

СЭКП-нин XXII съездин аатгы совхозтун муракатын чагылдырар А. С. Монгуш, Д. Д. Онлар, «Кен-Тей» совхозтан С. А. Аралдоп, «Большая» совхозтан Т. Д. Кара-Сад олар 1983 чылда бир сазар инекке 3563 килограмм сүтүн чыгарсап алган. «Революциянын жалбырык» совхозтун хойчулары Н. С. Виноградов, И. Т. Сафонов, «Кара-Хаак» совхозта Х. А. Чорунмаа, С. К. Тока атыг чыгарса Д. Ч. Онлар, «СР-9»-ний 50 чылы атыг совхозта К. Ш. Ооржак хой бүрүзүден 44-50 килограмм сүтүн чыгарып алган.

СЭКП ТК-нын май (1982) Плениумунун шийтерилеринде дүшүрт 1982 чылда төмүчүлүк агурулдурут комплексин (АУК) эргелеп башкарып сазыраңгайжылар талзасын де ажил республикага эргезиле. Бо сорулгаларга түзөлүзү ажил-айгыларын чагыргазы болгаш көздө ажил-айгылар дүзүлгезин эргелеп башкарынын системизин республикада а ол ыткан район бо түзүлдө эле көргөн. Республиканын болгаш районнарында агурулдурут каттыжышкынын нарын ажил-чорудулазанын башкашар ажалтын орган.

Көздө ажил-айгы министрлеринин болгаш райкумстардын чыгып көздө ажил-айгы бүдүрүлгө эргилдери болур. Агурулдурут каттыжышкынын нарын материал-техникти башкарып бажыктаа база бо бүдүрүлгө ажил-чорудулазын сазыраңгайжылар-биле

[illegible]

110 хуу күүсеткен. Ажылчыны
нар боттарынын планнары
100—200 хуу боттандырып ая
ган.

ЧУРУКТА. В. Черепанов бо
дуну өөреникчиси Александр
Кудрявцев-биле электронну
нары шакты септе орлар.

М. СУНДУЯНУН фотолар.

ЫЛ-АГЫЙЫ: ПЕКТИВАЛАР

[illegible]

Көдөз ажил-агыйым хөгжү-
дерини үндэсін айттырлары-
мын бирээн — көдөз ага-
агый бүдүрүлгөсін специали-
застарын улам ишай ханал-
дырыпчын плавин чаз сорул-
галарга дүштүр ажилдап
кылган. Мал ажилында спе-
циализациянын утланышкын
колдуунда, ла биеги хө-
вөр арса-даа, республи-
канын чурттакы чоңу-
пун сүт-биле хандырылгаз
ам-даа чепсө болуп турарын
барымдаалаш, тускайжыткан
совхозтар-биле чергелешти-
р даа 13 совхоз сүт бүдү-
рин бедик темпиди хөгжүдүп,
специализациян ханалдап,

Республикага хой аялы мурнундагыз дег кол чери ээлэр болгаш бойдустун мал чими курлавырларын чөп ажиллап тургаш, ажил-агый-ницк иштиги специализация-зынга үндэслеп сайырардыр. Сүткүр угланмышкынныг мал ажилындагы ышкаш бо адырга мал бажын өстүрериче, ооң уксазын райончударынче болгаш селекция-уксаадымдыга ажилыңче шыгын кичээгейли

Бо сорулганды ботта-
кып чорулганды респуб-
ликадагы аймак чөресини
жылдакчылары болгаш кел-
ажыл-гыга специалистери
чор болгаш мал жазылыны зона
системанын талазы-биле ме-
тодиктер сумелери ачылгаш
кылгаш. «Кел-ажыл-гыны
чорулганды системаны» ач
ажылгаш кылгаш турар.

Бо бүгү көрүмүнчү ме-
челери боттаганды чорула
— Ачык чор программаны
диктишкени күтүрүлганын ач-
болур болгаш чонуну чаага
чорутуу демелени белдире-
ге салымчык болур.

Ю. ПОЛУЛЯХ,
экономика эртемнерини
кандамады.

ТТН-МАЗА - ДАА
Ы БЕРГЕН

«А-93» маркалыг бензин талонун Эрзин районунун баштаар чери РСФСР-ин Нефть продуктулар куруне Комитетинин Тыва эргелигинден эвешти чыгыдым ат тургандын, уш талонуну узуктедешкинниг болун турганы шын. Бо талаа-биде четиствери элсин, рынок талону-биде чурткыларынн бургу калалдар жемчег-терин алмыр район баштаар черинге дааскан бизе.

Аркадий Ковалёв — Кзыл-
дың №2 АТБ-эниге хей чы-
дарда ажылдаан. Ажылде-
скенгн уезининг иштинде
авария кылдып чөбүз. Маши-
назынга камыг, ону беш с-
лаамы дег билер. Ол чүс-
тонинг дериң-херексиди, ба-
раанарыгн сөөрткен. Ай, квар-
тап панырын үргүлү ажы-
күстүлүп турар. Эрткен чед-
дери чыгыш камыг А. Ковале-
в 120 хуу күстүскен. Хоочун чо-
лаачи аныяктарга арга-суме-
син үргүлүч берип чорур. Со-
нидистиг чарышка ол чалгы
дес кыял тизин.

ЧУРУКТА: «КамАЗ» чолаа
чызы А. Ковалев.

ЧААРТЫКЧЫ АЖЫЛ—
ЧЕДИИШКИННИГ ИДИГ

Республиканын үлөтүр буюмдарына жана аймактык түпкүлүндө музакчылардын оңдугуна Тыванын электр чөйрөсүнүн коллектив кирген турары бола көрө бис. Бул чылым эртең кичи айлардын түнөйлө-биле чыгышчыларга планды ажыр 1939 жылы шак электр, 8270 гигакалория чыгарып, аймактын коллектив берген азы планды ажыр 100 муз рубльдин продукцияны сайгарга. Буюмдарынын планын дааларга ажыр күсөтүшпөйлө, электр чөйрөсүнүн коллектив күш-ажылыдын буюмдукчулун беддерин, продукциянын бот-үзөин чыгышчыларын аймактык чыгышчыларын түшүтүшпөйлө турар. Күш-ажылыдын буюмдукчулун планга дейиш 3,1 хуу өскөн, продукциянын бот-үзөин барык 25 хуу чыгышчы.

Шак мидиг бедик техника-экономикни коргүзүштүгү чечим алынганыга, бугуруугуни ажактыгы белингине салдарлыг бугу факторларны ажактылаз турары билингини. Олгоз ааа техниканы ажактылаз аяккары, технологияны сакаркангайлыкка салгыны, турмуку күнделерини камуулаз чүрүмү, шынгыны салгыны ботгаз аса-ааз түчүлүгү.

алды алып көрүп болот. Чарыкчылар шүптүзү камалганга чейин хуу санын айткан. Чың-дас, электри четкелеринин кол жакшыери А. Измайловтун айында 68 чарыкчы саяал-дар бажитириген, оортан эком-омикит ажы—47 мун рубль, элечер мастери А. Меркушев-ин саяалда 17 саяалдар, эком-омикит ажы—38 мун рубль, уулу мастер К. Шойго-втин саяалда 6 саяал, эком-омикит ажы—23 мун рубль деп бажитириген. Коллектив-ин чарыкчылары чүтүлө иш-тин ийин бою эвас, аман-ын тарап ажилдап турар. Ниж-еерин болгаш ажилчынын ады ажилдакчылар мунда баай чачыл болгон. Чарык-чыларынын тогадыкчыс бр-адалары ажилтын мергески-лин болгаш вижесинде с-даскыннын кады ажилда-кчыларынын чедимчедик хев-тин аларган. С. Сарветин дүртканы тогадыкчыс брига-да электри четкелеринде эи өзөре деп санаткан. Ында дүрткүчү инженерден алгнда мастер М. Смирнов, куш-ажыл-чыс хоочуку Александр Си-мов, аялык ажилчыларын Алек-

Г. ТУТЫНИНА,
эртем-техниктиг ниитилелдер-
нин Тыва область чөвүлели-
нин даргазынын оралакчызы

Г. ТУТЫНИНА.
эртем-техниктиг иинтилелдер-
нин Тыва область чевүслел-
нин даргазынын оралакчызы

СҮТТҮҢ ШЫНАРЫ

акка куудулан. Бо чылдын баштайгы чартык чылда күрүгө бугу дужагаан сүтүн чүгө 6,5 хуузу соргүт эвес кылдыр дужазаттыгын турган болса, чүгө чыгыс июль айда бугу дужагаан сүтүн барык чартым—48,9 хуузу сорт чок кылдыр дужазаттыгын. Оон иштинде соктоздор айы-биле аларга, «Шекээр» — Барлык», «Чемчик», «Дөн-Терезин» түс-түзүндө сорт чок сүт күрүгө дужагаан. Бир дүгээр соктоз сүтүн «Барлык» сокхоз 26,2 хуу, «Чемчик» 16,8 хуу дужагаан, а «Шекээр» болаш «Дөн-Терезин» соктоз июльда бярн сүтүн сүдүн грам-даа дужагаан.

Июль-айын сөөгү чартында кай-даа соктоз сүтүн сазалдыр абаарга 12,7 хуу баштайгы чартыгынга кезеңге, сазалда бярн 12,7 хуу эскен, «Дөн-Терезин» — «Шекээр» — Барлык», «Чемчик» соктоздор хей сүтүн сазы алган. Июльда-даа күрүгөне дүг-жаган сүтүн ишары июль-айын сөөгү чартында кууду-лан. Июльдын 18-тен эгелер районун бугу соктоздорын күрүгө дужагаан сүдү сорт чок болган. Ол чүл эзэрге, район 60 тонна ажыг сүтү сорт чокко күрүгө дужага-ны ол бооп турар-дугу. Ра-йончу соктозлары бярн сүтүн сүдүн дужагавалындан 5347 рубль ийниг сүтүттүндан 1891 рубль когаралды болган. Моон алгаш көөрге кайы-даа соктозтун сүт-баран фермазын коллективни, зооветажыл-дыкчылар сүтүн ишары дээн, оон ажытпас дээн чүгүлү хем-мөгелден албайн түврү ийден, Райкуүскөмүн көдээ ажыл-айгыл сүгеллинин, болотелдек болаш ишар таллы-биле рай-он зооветеринарийн талзын-дан Чарыгын, сүт заводу сүтүн ишарын кынаар дү-күтүп түврүм, бугу ишарын ийи түврүм ачык бетер. Чү-гө эзэрге, июль айын 18-ни хүтүндан мөгел абын тану-

«Хөмчиг» совхозтун ньюль
7-де дуагажын судун бигри
«Дон», «Барлык», «Шекпер»
«Дон-Терезин» совхозтар-
нын — ийгин сортка завод
уулэп алагш, ньюль 18-те ра-
ионун бүгү совхозтарындын
уагажын судун келбэз-биле
уулэп алаха хууш алаган. Ол
арешаа мурунча дуагажын
уагажын сүт-биле келбэз-биле
уулэп алашкан. Бирок дуагаж
уулэп алашканга дамыс боол
тур. Чыгыс хун бүтү совхоз
уулэп келбэз-биле сорток чоң
уу эккэрин ховар таварыла.

[illegible]

ДУЖУТКУР
БОЛГАН

Хараган, Энзиргей казпкан, ажылдывастаан, хараган шыва алган шалде кайда-даа бэр болгулаар. Ону херекке албайн турар ажыл-агыйлар ба-за бар. «Күш-ажылдын хос-туу» совхоз бодунуң деанс-кээринде ындаг черлерин бо-дунуң ичиндеги ал элээр

Сохогзоты Хагарагиды кыргыздын гылым, маданиятына, өнөрүнө, эстетикасына, тарыхына, кыргыздын арбыз тариhi омурткан. Мында он кижиден тургустунган элону агроном Василий Юмашевтин туурал. Олао баштай, 3-клеткадан аясында да белгилеи сайламышкан, анда арбыз бижар арбызун тараала.

Ногажылар арбызун баштайгы дудудун эгистин эге, анда-ле а эгелген. Биринчи арбыздарын Чаз Шегран-Апыс хоорайдын ашыч-чон моголининде тауктел чокка сайлаштын апарган.

А. НАПТИН.ООЛ
Улуу-Улуу-Улуу

жалган айдандын уула
 кызын куучурун уула
 камчыны дайымышын
 агаар-буудустан тазырма чоң
 баалаалар туразжон, респи-
 ликанын көзү аймактагы
 жыйылгынчылар чамыл
 эки түндөсөрдүн чейин ала-
 нын. Этыя чыла ортууш-
 блурун оңу беш чыт-бле
 кызын куучурун уула
 камчыны дайымышын
 агаар-буудустан тазырма чоң
 баалаалар туразжон, респи-
 ликанын көзү аймактагы
 жыйылгынчылар чамыл
 эки түндөсөрдүн чейин ала-
 нын. Этыя чыла ортууш-
 блурун оңу беш чыт-бле

ХАНДЫРЫЛ

ХАНДЫРЫЛГА ЧЕТНЕС

Тандамда Тока аттыг сохостун девискээринде Кайы дээр калс-чарыс чөвөс сүт-баран фермасы-да, бонгала төвү-даа, кадырчылар колдан-гала-даа бол Союз төдөн-ден ирөк үөс үжөн адым ки-домети чег үчүнчү-дээ таңды-даа чөтөс түгүстүгүнүн.

— Адым-чөтөс адымды Хову-Ашчыга, сохост түвчү-чү болу. Буади чей түгүстү-чү минчар калынаа Салтынар, дай помучуга өскө айбан.

ылгазы магалы-ла түгү-түгүн болу-дур — ден. Хо-чун калын Адым-оол Сот-чөтөс адым.

Ол чеге автолака шү-көбөстүн. Калдээ ажал-чү-чүн чөтүн кадырчыларга райбо баштаар чөтүнүн. Эл-тес сүрдээ рэкбөөк дарагы-нын үтүп алганы калчү-дээ таңрышпас. Бо талыш-би-ле чогуру хөмөгөдөг алыр-чөтөстүнүн түрү.

С. БУМА

ДААЛГАНЫ БЕРГЕН

Эрзин суурнуу чурттакчызы А. Тава ук суурнуу мажнин-периде А-92 маркалыг бензин, тирин талонарын туктезидикинниг саапты туурары хомудун бижеш. Авторун чагадыг Республикада дамчыткан бис. Республикабозуту баштаар черини ларгазыны ороалдакчы П. Н. Ходыр редакцияга диниятканы

Чектер... Бойдустан бо кайгымык чараш үнүмү ма-
гадай, чарашынын ханмас
болгай бис. Хундулут турс-
калат мисер. баймалам
демедезэр дэиниште, азы
амыралымыста элдиг-бир
байырланчыг, онзагай хүнер-
де чараш чекетти сөйсүз бис.
Совет Тыванын болгаш Улут
Тинделген 40 чылыга ту-
раскаткан чекетер болгаш

КААС, ЧАРАШТЫҢ ДЕЛГЕЛГЕЗИ

кат-чимис делгелгези — чек-
тер байырламы эртен суббо-
тада Културанын болгаш
дыштанылганын Н. Гастелло
аттыг парыгына болган. Пар-
ке кирер кол алзас-биле бар-
чурурга, «Чекетер делгелгези-
не кирип моорлар» деп би-
жээн плакат көстүп келир.
Кайнаар-даа көөге, кайгам-
чык чараш чекетер-ле, чекет-
тер! Хөгжүмүчү хөгсүгү
үчү-биле каттышкан айыра
чараш чекетер сагым-сетки-
де чайгаар-ла сергиле келир.
Каас-шиник кеттиген, сел-
гүстүзү улуг-биче кижилер
делгелгези кезин, ону сепки-
линге арттырып, сийирин айы-
рын ышкыш, кара албайн тө-
ле кайга тургузар.

Совет Тыванын 40 чылыга
үткүштүр бо делгелгези шуну
71 күш-ажыгы коллектив ки-
ришкен. Манаа күш-ажыгы
коллективтерин, ылангыт хо-
рошуну демедезери артык
эвес, буудурчелер демеде-
ринге, буттарынын бажына-
рын балкуннарына, огород-
тарына, дачаларына өстү-
гөн чекетерин делгелгези олар
эккелгеннери ол.

Тыванын элери чекетерин
чапчылаан бо делгелгезин
доктамаал кыркычкан. Олар-
нын делгелгезинде кол көгү-
түр Совет Тыванын 40 чылы-
га турскаткан паю онза
ылгалын турар. Инаа «Азы-
нын төвү» турскалат. Тыва-
нын ийи орден — Ленин бо-
лаш Улустарын Найырлы ор-
деннер алды хүнүн херелди-
ле чайынаан. Ала-чүрттү
Улут дайынныг маадырлы-
биле мөчүннөргө турскаткан
«Мөңгө отту» көргүскөн. Ол бү-
гүн өңүр чараш чекетерден
уран-шевер кылган. Өнерин
тыяныгыр-биле тазарытпа-
ган.

Космонавт Светлана Сави-
каянын космоске баштайгы
ужуушкуну, «Найрал-84»
болгаш оон-даа өске компози-
цияларын көргүскөн букеттер
хөгү-биле делгелгезин.

Ясли-садиктерин делгел-
гезинде орус болгаш тыва ту-
сунуң «Машеник» болгаш
«Оксус-оол» болгаш Ал-
дын дайыны» «Уш плблн-
оол» деп тоолдарындан сю-
жеттерин күвсеткини маага-
лаз аргажок, бичи уруглар
ышкы тоолдарындан маадыр-
ларын доран-на танып кел-
гип, сеткил ханымшык-биле
сонундог турганар.

Тыванын элери чекетерин
чапчылаан бо делгелгезин
доктамаал кыркычкан. Олар-
нын делгелгезинде кол көгү-
түр Совет Тыванын 40 чылы-
га турскаткан паю онза
ылгалын турар. Инаа «Азы-
нын төвү» турскалат. Тыва-
нын ийи орден — Ленин бо-
лаш Улустарын Найырлы ор-
деннер алды хүнүн херелди-
ле чайынаан. Ала-чүрттү
Улут дайынныг маадырлы-
биле мөчүннөргө турскаткан
«Мөңгө отту» көргүскөн. Ол бү-
гүн өңүр чараш чекетерден
уран-шевер кылган. Өнерин
тыяныгыр-биле тазарытпа-
ган.

Космонавт Светлана Сави-
каянын космоске баштайгы
ужуушкуну, «Найрал-84»
болгаш оон-даа өске компози-
цияларын көргүскөн букеттер
хөгү-биле делгелгезин.

Ясли-садиктерин делгел-
гезинде орус болгаш тыва ту-
сунуң «Машеник» болгаш
«Оксус-оол» болгаш Ал-
дын дайыны» «Уш плблн-
оол» деп тоолдарындан сю-
жеттерин күвсеткини маага-
лаз аргажок, бичи уруглар
ышкы тоолдарындан маадыр-
ларын доран-на танып кел-
гип, сеткил ханымшык-биле
сонундог турганар.

Тыванын элери чекетерин
чапчылаан бо делгелгезин
доктамаал кыркычкан. Олар-
нын делгелгезинде кол көгү-
түр Совет Тыванын 40 чылы-
га турскаткан паю онза
ылгалын турар. Инаа «Азы-
нын төвү» турскалат. Тыва-
нын ийи орден — Ленин бо-
лаш Улустарын Найырлы ор-
деннер алды хүнүн херелди-
ле чайынаан. Ала-чүрттү
Улут дайынныг маадырлы-
биле мөчүннөргө турскаткан
«Мөңгө отту» көргүскөн. Ол бү-
гүн өңүр чараш чекетерден
уран-шевер кылган. Өнерин
тыяныгыр-биле тазарытпа-
ган.

Космонавт Светлана Сави-
каянын космоске баштайгы
ужуушкуну, «Найрал-84»
болгаш оон-даа өске компози-
цияларын көргүскөн букеттер
хөгү-биле делгелгезин.

КАРТОФЕЛЬ

○ Картофельди картээр-
нын бетинде экидир чур-
Арылаан картофельди суг-
та тургузуп болбас. Эртемди-
нерин шыныгыны биле азы-
га, сугта оон үнелсиз будум-
дери эстип кавр. Бир эвес кар-
тофельди баш бүрүңгэр ары-
лаан азын албан аавара, оон
политилен халка сукаш, ак-
сын дуглар.

○ Хайындырган картофель-
ден пюре кылдыра, ниги турда
чууруп белектер алыр.
Картофельден пюре белек-
тер, чүгле ниги сугту
ажылаарын утунар. Бир эвес
соок сүт куруттар болунара,
пюре куу-көк ниги болу бээр.
○ Картофельди баш бүрүң-
гаар изиткен сковородкага ха-
ар. Баштай улуг отка хаа-
рар, оон олуң чооту биче-
лар.

○ Картофельди картонын
адында атынып элбек, ыш-
канаш аргалык-ла болза, чү-
галдыр картонын кызым-
нар.

○ Чиг капустаны хаарарса,
куртаг болур. Ычанынган ову
хаарарыны бетинде, баштай
бичи хайындырып алынар.

○ Хаарган картофельге бо-
дурган, хайындырган карто-
фельдин витамини үч үеде
капталаттынар. Картофель ха-
йындырган сугта улаштыр мун
база белектер болур.

«Работница» журналдан.

УРАН-ШЕВЕРЛЕРНИҢ КЫЛЫГЛАРЫ

Херэжеч чонун хостуг ү-
лерин култураг болгаш со-
лун эртерин-биле Кызыл ра-
йонда херэжечер чөвүлел
чамдык хемчелерин ап чору-
дуп келген. Уран-шевер киж-
лерин арга-дуржулгазын не-
тередир, оларнын мергежил-
ге аныктырын өрөдир ажыл
кчээтпейн төлүндө. Чижээ-
дэрге, сан-хөө биле күстрат-
тар, орусчаан болуң Гали-
на Корилла удуруп, аргы-
рынын бөлүмүн беш чыл
өзөдүп турар. Бөлүмдө 20
кижи бар. Оларнын аразында
Галина Юшкова, Трофо-
ва Ольга, Галина Шербинова, Ни-
на Монгуш уран кылгалар
кылыгына мергежил, хепта ар-
гип аптар болу берген. Ам
бөлүмүн келжүнеринде ар-
гип билбес кижиле ховар.

— Аргыры бөлүмүн кол-
дуңда кыжы чорудуп, нас-
дүжүп ораа нога тарагызын
кечириптер бис. Кымыл ка-
лдык үрөзүн, барып чечелен,
чаа сортуң үрөзүн болза,
кычар тарынын сумеленип
алыр бис. Районун чачыл-
ган «Алдын күс» делгел-
гезинге чыдаын киржир бис.
Удаваа ногаалар дузаарын,
бачык септелгенин болгаш
нарын аргылар кылырын
дуржулгазын солчур бис—деп,
Г. Корилла чуталап олар.

Март 8. Чаа чыл кышкы су-
рагыл байырлар бо кол-
лективке солун эртин келген.
Алаа херэжечер бөлүү ка-
лды-ла-бир чогаалчы ажи-
лшти баралгадыр кызылар.
Аланын чөм белектерин
Тамара Пастухова кулынар.

Кылыгынын бо-ла делгел-
тер. Ол келжээрге оон чаа сана-
ларын эш-өөр союурун, дет-
кичени көргүзери нааыл
апарган.

Районда үстүндө алаамы
ышкы үлөстөргү херэжечер
бөлүү албан чөвүлелде, буу-
руде коллективтеринде азы-
сөө. Эртен алаа Каа-Хем
суурун Култура бажыныга
чогаалчы уран-шеверлерин
арган, дараан, мөштүн, даш-
тан чааан кылыгынын дел-
гелгезин органиаста. Совет
Тыванын 40 чыл болур ий-
ленине үткүштүр чурткан бо
делгелге дөрүн чыдаарын
дургузунда чедип алганын со-
циал-экономикалык чедикши-
нерин тодаргай бадаткан.

Арган болгаш сийилп ча-
аан кылыгаларда утка-шынар.

уран-чечен талаа-биле ыла-
лап турар эр-херэсел, хеп-
сий хей болган. Чижээдэрге,
делгелгези 29 киж кыркыч-
кан Шамбалыг суурун хер-
эжечер чөвүлел чогаалчы
ажылаарын эки деп үнел-
гетки бири черин алган.
Демлек Кызылдын дараан
тыва адыктар, Татьяна Ки-
сальдин угузалап дараан
ий, дус халтыр. Ооржак
Чечек биле Светлана Салма-
кыч аргаш кылыгалар эки
болганын районун херэжеч-
нер чөвүлелин аргашы Га-
лина Петровна Бессмертных
демедеди.

Күш фабрикасында 111 хер-
эжеч чонун Екатерина Чис-
тобска удурупкан чөвүлел
башкарып турар. Оон кел-
жүнери херэжечер ортузу-
н.

да боттут ажылды чорудуп,
бот-ипкейгил ажилал кел-
ген. Херэжечерде чогаалчы
ус-шевер ажилал сумел-
енип бар. Танымыл Ала-
густы Моксеева, аныкчы Ни-
на Семеновна аргаш арга-
тарын үлөстөргү алаамы
чарашын аргаш кылыгалар
район делгелгезинге кирип,
шанналыг черлерин элээн.

Удаваа «Алдын күс» дел-
гези органиастаттынар. Алаа
херэжечер чөвүлелдерин
терин ийдекейгил кыркып,
ызы-бур үнүг чекетерин,
чаагай үнүн нога аймаан
делген салыр. Нога бол-
гаш чекет өстүреринге мер-
ежечер орта турар. Олар-
нын арга-дуржулгазын өске-
лерге негтередир көлүңүр.
С. ЧОДУ.

УЛЕГЕР ДОМАКТАР

Алага ажи-телү артык,
Ачтыга ады-киш артык.
Ала киж төлүм дээр.
Ажи-телү шөлүм дээр.
Киж төлүмге мнак.
Ыт кодыныг мнак.
Бурут аразындан хүн кара
чылгы,
Улаус аразындан не кара
чымчак.
Улагы күш чаныган,
Уругтук киж кээргечел.
Ала сөзүн ажырып болбас,
Не сөзүн ийип болбас.

«НАЙЫРАЛ-84»

МОСКВА. Куйбышевтен келген Надежда
Кибардина 3 километрге чадаг-тергеин
чарышка делгелгезин чаа рекордун түгүс-
көн—3 мин. 55.025. Ол француз спортсмен
Леоноуң чедикшикнин экижиктен
(3.58.908).
Ол түнелди «Найрал-84»-түн маргы-
лаазынга чадаг-тергеилерин чуртар

СПОРТ МЕДЭЭЛЕРИНИҢ ДОПЧУЛАЛЫ

Чик атактика. Тренкинге
«Найрал-84» маргылааларга
диск октарынга чехословак
спортчу Засна Шиллава деле-
гей чаа рекордун (74 метр 56
сантиметр) түгүскөн. ГДР-
нин спортчузу Ирена Ме-
шинскинин мунундагы көр-
гүзүүн ол 1,2 метрге экижит-
кен.
Ленинградка күш-култу-
ра коллективтерин аразы-
га маргылааларга 3000 метр
дистанцияга эң төгүсүн түн-
ел — 8 мин. 22.62 сек. үени

аразыны чарыгына рекордчу маргылаа-
лар үезинде көргүскөн.
ЧУРУКТА: Н. Кибардинанын репортёр-
лар аразында турары.
В. ЗАВЬЯЛОВ биле В. ЯЦИНАНЫҢ
фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

сет ганаболистер (херэжеч-
нер) алдын медальдарын хү-
са бетинде чедип алганыр.
Түнел оюнда бистин коман-
даныс Венгрияны коман-
данын 22:20 санга удуп ал-
ган.

Тениске. Польшаның най-
сыдалы Варшавага «Найрал-
84» маргылааларга совет
ий дүт баштайгы тилекти-
лер болган. Елена Елисеева
болгаш Юлия Салмыкова фи-

нал оюндарга венг спортчу-
лар Эва Рожжельда —Юдит
Будайин 6:3 санга тилээ.

Сифи кырынга хоккей ой-
наары. Финал оюнга Польша-
нын хоккеистери 2:1 санга
удуп алган. СССР-нин № 1
команданы «Найрал-84» тур-
пире тилээ. Ушун черде —
база СССР-нин шикелди № 2
команданы. Зимбабведин ко-
манданы 4:1 санга ойнап ал-
тилээ.

Тыва АССР-нин Министрлер
Чөгүденин айтышкыны
буугаар республика деис-
кээрине суг күшарын ая-
кварын 1984 чылаан август
31-нин кезээндан эгелеп
аптар ужуп чаныгы чедир
пятина, суббота, воскресенье
хүннеринде чөвүлелер.

Бир аягыга эртенги азы
кежээк хүн хаязында чан-
гы угаа алып алыр нормазын
беш өдүрөк, ийи кас, ады

чамдык черлерге 0—5 градус
соор. Хундус 22—27 градус,
чамдык районнарга 14—19
градус чылыр.

Кызылга чагбас, мунуу-
чон чүктен хаттын дургени
секундала 7—12 метр.
Дүне 6—8 градус, хундус
25—27 градус чылыр.

Тыва АССР-нин Министрлер
Чөгүденин айтышкыны
буугаар республика деис-
кээрине суг күшарын ая-
кварын 1984 чылаан август
31-нин кезээндан эгелеп
аптар ужуп чаныгы чедир
пятина, суббота, воскресенье
хүннеринде чөвүлелер.

Бир аягыга эртенги азы
кежээк хүн хаязында чан-
гы угаа алып алыр нормазын
беш өдүрөк, ийи кас, ады

Социал хандырыга минис-
терствонунга доктамаал ажи-
лаар бухгалтер-ревизор хер-
гестини турар.
АДРЕЗИ: Кызыл хоорай-
нын Комсомольская, № 3.

ВАРЕНЬЕ

Инек-караидан варенье ха-
йындырада улуг-улуг чута
картыгыларын шилеп алыр.
Карти кадыг катты алыс.
Кат бурунун сымын, салын
кешкен. 400 грамм катты 600
грамм чигир холур. Ханым
хайындырада нигирин сугта
экидир хайындыра, хайын
турган хандыге кадым үрү-
кш, хайындыра.

Уран-чечен телефильмин 1-ги
сериясы. 21.00 — «Уе». 21.30 —
«Венный зов» деп уран-чечен
телефильмин 2-ги сериясы.
22.45 — 23.00 — Бөгүн деле-
гей.

ИЛИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

АВГУСТ 29-ТА
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Этениг гимнастика»,
8.20 — Докменталдыг фильм,
8.50 — Мультифильм. 9.10 —
«Буратинонун делгелгези»,
9.40 — «Он алды болган оон-
даа улуг назылыларга». 10.25 —
Концерт. 9.50 — «Аян-чорук-
чулар кызыл». 10.50 — «Пол-
на». Уран-чечен фильм. 11.50 —
11.55 — Телемездер.

14.15 — Телемездер. 14.35 —
Докменталдыг фильм. 14.55 —
14.55 — Азам школызы. 15.25 —
Бистин корреспондентини-
рына чуталап турар. 15.55 —
«Судба барзашкы». 16.00 —
Уш сериалыг увал-чечен теле-
фильм. 1-ги серия. 17.00 —
Бөгүн БАМ-да. 17.30 — Сөз-
вак антифашисттик наапыла
тура халымшыкын эгелээ-
ниден бээр 40 чылыга. 18.00 —
Чаа өрөдөлгө чылыны
эгелээниге холбоштур. 18.30 —
Концерт. 18.45 — Бөгүн
делгелгези. 19.00 — Докумен-
талдыг чаа телефильм. 19.10 —
Делгелгези болгаш аныктар.
19.45 — «Пилжолуш Шел-
лока Холмса и доктора Ватсо-
на», «Собака Баскервиль».

20.00 — «Тамчактыг удулар,
чаштар». 20.15 — «Он кы-
лыг шилдир селер». 21.00 —
«Уе». 21.30 — Концерт. 22.40 —
Докменталдыг телефильм.
23.00 — 00.45 — Футболга
СССР чемпионнады — «Дила-
мо» (Киев) — «Зенит».

667000 Кызыл. Шетинки болгаш Кравченко кудумчуу бажы
харымсалгалыг секретарынын 2-23-35, секретариатынын 2-21-27, партия
киндистеринин 2-27-13, чагаа кидизинин 2-21-27, информация
корректорларынын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солун келбегин

№ 3 Телефоннары: редакторнун 2-24-63, редакторнун оралакчыларынын 2-35-24, 2-23-54,
жамалар болгаш улетпур кидистеринин 2-31-75, пропаганда болгаш совет тургузу
культура кидизинин 2-23-54, көдээ ажил-агы кидизинин 2-21-47,
барганда 2-32-75 телефониче долгаар.

8.30-ден 12.35-ке болгаш 18.00-
ден 23.30-ка чедир ажилдаар.
Школа кыргыны били-
нигиринин болгаш школа-
же кыргыны билигиринин
бүгү хүннеринде (суббота бо-
гаш воскресеньеден алгаш)
9 шактан 13 шакка чедир, 16
шактан 20 шакка чедир чору-
ду турар.

Школанын адреси: Кызыл
хоорай, Ленин кудумчуу 22.
Телефон 2-12-56.

Солун неделяда 6 катта
унер.

Чатыр № 2034.

ТС—01355.